

Crna Gora

SKUPŠTINA CRNE GORE

-Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje -

Broj 00-63-10/24-60/3 EPA: 447 XXVII

Podgorica, 26. decembar 2024. godine

Na osnovu člana 77 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje Skupštine Crne Gore, sa 27. sjednice održane 27. novembra 2024. godine i nastavka 28. sjednice održane 26. decembra 2024. godine, podnosi

Izveštaj
sa Kontrolnog saslušanja na temu:
„Propusti nadležnih u suzbijanju Q groznice“

I Na osnovu člana 75 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje na 24. sjednici, održanoj 03. oktobra donio je Odluku da održi Kontrolno saslušanje na temu: „Propusti nadležnih u suzbijanju Q groznice“, na inicijativu br. 00-63-10/24-55 od 01. oktobra 2024. godine, koju su podnijeli: prof. dr Aleksandra Despotović, Oskar Huter, Drita Llolla, Ana Novaković Đurović i Branislav Nenezić.

Odbor je odlučio da na sjednicu pozove **Vladimira Jokovića**, ministra poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i **Vladimira Đakovića**, direktora Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

Saslušanju su prisustvovali: Vladimir Đaković, direktor Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Miroslav Cimbalević, generalni direktor Direktorata za poljoprivredu u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ranko Bogavac, načelnik Direkcije za inspeksijski nadzor.

II Prof. dr Aleksandra Despotović, članica Odbora, u ime podnosilaca Inicijative, dala je dopunsko obrazloženje i pojasnila razloge za podnošenje iste. Podsjetila je da se na prostoru opština Nikšić i Danilovgrad pojavila bolest kod krava - Q groznica, od koje su zaraženi i ljudi, te da je javnost za epidemiju Q groznice saznala slučajno preko objelodanjivanja podataka o nepropisnom zakopavanju, otkopavanju i transportu zaraženih krava na teritoriji opštine Nikšić, nakon čega su objavljeni i snimci iz opštine Danilovgrad, čime je u opasnost dovedeno i zdravlje stanovnika ove dvije opštine. Navela je da to koliko su lokalne samouprave, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i resorno Ministarstvo neprofesionalno postupali u slučaju ove epidemije, potvrđuje podatak da je tek krajem jula Institut za javno zdravlje Crne Gore obaviješten o postojanju Q groznice, a da su prvi slučajevi zaraze kod životinja identifikovani početkom juna. Istakla je da su zbog propusta u suzbijanju širenja Q groznice ugrožene farme, samim tim i stočarski fond, mlječna i mesna prerađivačka industrija u Crnoj Gori.

Pojasnila je da je kontrolno saslušanje inicirano u cilju pojašnjenja određenih dilema kao što je pitanje zbog čega je postojanje zaraze skrivano od javnosti, naročito ako se ima u vidu da je riječ o bolesti koja je prenosiva sa životinja na ljude, zbog čega je došlo i do nastanka straha od bolesti među stanovništvom. Ukazala je na izostanak adekvatne komunikacije kako među institucijama nadležnim za ovu problematiku, tako i sa javnošću. Naročito je ukazala na činjenicu da je zbog kontradiktornosti u postupanju nadležnih institucija i propusta u komunikaciji, javnost ostala uskraćena za brojne i važne informacije sa kojima je trebalo da bude blagovremeno upoznata. Istakla je da su veterinari ti koji su sve vrijeme od početka širenja bolesti djelovali na terenu i koji su imali dugogodišnje iskustvo uspješne

borbe sa različitim vrstama bolesti, da su držaoci životinja takođe znali o kakvoj problematici je riječ, a da ono što se promijenilo jeste organizaciona struktura institucija koje su bile nadležne za ovaj problem i koje nijesu bile spremne da na adekvatan način reaguju na nastalu situaciju. Apostrofirala je da su nadležne institucije te koje je trebalo da pojasne javnosti da poljoprivredni proizvođači proizvode u skladu sa zahtijevanim standardima proizvodnje i da su njihovi proizvodi kontrolisani, čime ne bi došlo do problema na tržištu.

Drita Llolla, članica Odbora, podsjetila je kako je Institut za javno zdravlje Crne Gore u svom saopštenju demantovao prvobitne navode Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove da je rizik od zaražavanja Q groznicom putem konzumiranja inficirane hrane neznatna, nakon čega su iz Instituta precizirali kojim načinima je moguće prenijeti bolest sa zaraženih životinja na ljude.

Poslanik Nikola Zirojević, kao zainteresovani poslanik, u svom izlaganju je podsjetio da se za informaciju o zakopavanju eutanaziranih zaraženih životinja u Mjesnoj zajednici Župa, opština Nikšić, saznalo tek nakon reakcije stanovnika ove Mjesne zajednice zbog određivanja lokacije zakopavanja na 100 metara od Liverovičkog jezera, da je predsjednik Nevladine organizacije „Župa u srcu“ podnio krivičnu prijavu protiv nadležne veterinarske inspektorke i ostalih odgovornih lica, kao i da je zakopavanje eutanaziranih životinja izvršilo Komunalno preduzeće opštine Nikšić. Takođe je podsjetio da su za zakopavanje eutanaziranih zaraženih životinja predviđeni posebni načini zakopavanja i da je za isto potrebno da budu ispunjeni i određeni preduslovi. Upoznao je i sa metodom spaljivanja mrtvih životinja u pokretnim krematorijumima koji se primjenjuje u Republici Srbiji i naveo da bi trebalo razmisliti o primjeni iste i kod nas. Zatim je podsjetio na sljedeći problem, a to je iskopavanje i transportovanje prethodno zakopanih eutanaziranih zaraženih životinja u Mjesnu zajednicu Bogetić, na lokaciji u blizini bistijerne i privatnih objekata za stanovanje. Istakao je da se eshumacija zakopanih životinja ne može vršiti ni po naredbi veterinaru, ni po naredbi policijskog inspektora, već samo po naredbi sudstva ili tužilaštva, što predstavlja dodatni problem u ovoj situaciji. Na kraju izlaganja je postavio pitanje da li je prethodno pomenuta veterinarska inspektorica iz opštine Nikšić snosila odgovornost za neodgovorno postupanje u ovom slučaju?

Vladislav Bojović, član Odbora, pitao je da li se zna okvirni broj životinja zaraženih Q groznicom u državama regiona i u državama Evropske unije; da li se zna okvirni broj ljudi zaraženih Q groznicom u ovim državama; na koji način se ove države nose sa izazovima uzrokovanim ovom bolešću i kako postupaju sa zaraženim životinjama?

Vladimir Đaković, direktor Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, komentarisao je izlaganja poslanika i dao odgovore na postavljena pitanja. Komentarišući konstataciju da se za pojavu Q groznice saznalo tek nakon informacije o zakopavanju eutanaziranih životinja zaraženih ovom groznicom naveo je da su iz Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove o pojavi iste obavijestili javnost nekoliko dana po njenoj pojavi. Ukazao je da su iz Uprave u kontinuitetu imali komunikaciju sa javnosti, ali da su istupi pojedinih neodgovornih i nestručnih pojedinaca, ali i predstavnika političkih partija doveli do nastanka i širenja panike među stanovništvom. Pojasnio je i svoju izjavu da Evropska agencija za bezbjednost hrane (EFSA) ne prepoznaje Q groznicu kao bolest koja dovodi u opasnost od zaraze konzumiranjem hrane, kao i saopštenje Instituta za javno zdravlje Crne Gore. U svom izlaganju je pojasnio i zbog čega smatra da reakcija Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove nije bila zakašnjela i iznio podatke u prilog ovoj tvrdnji. Naveo je da su u januaru 2024. godine uputili dopis lokalnim samoupravama o potrebi određivanja lokacija za zakopavanje eutanaziranih zaraženih životinja, ali da nijedna opština nije odgovorila na dopis Uprave, uključujući opštine Nikšić i Danilovgrad. Takođe, upoznao je da je dopis ponovo upućen lokalnim samoupravama u septembru 2024. godine, da je nekoliko opština tražilo

pojašnjenje od Uprave, dok su samo dvije opštine odgovorile da imaju određene potencijalne lokacije. Pojasnio je i načine na koje se eutanazirane ili uginule zaražene životinje mogu neškodljivo uklanjati. Upoznao je da je prvoodređena lokacija u opštini Nikšić odgovarala svim potrebnim uslovima da bi se izvršilo zakopavanje, ali da je problem nastao zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, zbog čega je i nadležna inspektorka donijela rješenje o premještanju na drugu lokaciju. Istakao je da smatra da ako se utvrdi da je neko prekršio zakon u ovom slučaju da isti treba da odgovara. Ukazao je da su obje lokacije na teritoriji opštine Nikšić sanirane, da je upotrijebljena dovoljna količina dezinfekcionih sredstava i da su zaštićene od pristupa divljih životinja. Informisao je da je Crna Gora putem kredita Svjetske banke obezbijedila značajna finansijska sredstva za izgradnju postrojenja za postupanje sa nus proizvodima životinjskog porijekla, da je određena lokacija i da je u toku izrada idejnog rješenja i procjena uticaja postrojenja na životnu sredinu. Istakao je da lokacije određuju lokalne samouprave te da veterinarski inspektori postupaju po nalogu lokalnih samouprava. Naveo je da su problemi sa kojim se trenutno suočavaju sistemski, te da se dugi niz godina nije radilo na njihovom rješavanju. Odgovarajući na pitanje vezano za mobilne spalionice ukazao je da se one ne koriste u situacijama kada je riječ o velikim zarazama. Pojasnio je da je proces vezan za veterinarsku inspektorku u toku te da ga stoga ne bi komentarisao. Odgovarajući na pitanje o postojanju Q groznice u drugim državama saopštio je kako imaju informaciju o postojanju iste u svim državama regiona, a da oko 20% radnika na farmama u državama regiona ima antitijela na Q groznicu. Na kraju izlaganja je informisao da je do sada isplaćeno oko 40% naknada za procijenjenu štetu, a da se do kraja godine planira isplata nadoknada štete svima koji su je imali.

Miroslav Cimbalević, generalni direktor Direktorata za poljoprivredu u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, u svom izlaganju je predstavio aktivnosti koje je Ministarstvo u prethodnom periodu preduzelo u cilju suzbijanja širenja Q groznice, traženja adekvatnih rješenja za goruće probleme i donošenja hitnih i neophodnih odluka. Ukazao je da je odmah po saznanju o pojavi Q groznice u Crnoj Gori, resorni ministar izdao naredjenje da stručni tim kreira naredbu koja će definisati ukupno postupanje kada je riječ o Q groznici i koja će biti stroža u odnosu na one koje postoje u državama regiona i koja će predvidjeti veća obeštećenja kako u odnosu na prethodni period u Crnoj Gori tako i u odnosu na države regiona. Upoznao je i sa sastancima koje su predstavnici Ministarstva održali sa prerađivačima i predstavnicima Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u cilju donošenja adekvatnih rješenja i prevazilaženja problema. Takođe, upoznao je i sa koracima koji se preduzimaju kako bi se nastavio kontinuitet u proizvodnji i kako bi se sanirale do sada nastale posljedice.

Drita Llolla, članica Odbora, odgovorila je na komentar direktora Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i ukazala da se u Izvještaju o zoonozama Evropske unije (EU One Health) objavljenog novembra 2021. godine, a koji su sačinili Evropska agencija za bezbjednost hrane i Evropski centar za prevenciju i kontrolu bolesti, navodi da ljudi mogu dobiti infekciju uglavnom putem kontaminacije životne sredine usljed izlučivanja bakterija zaraženih životinja, ali i putem krpelja ili putem hrane.

Poslanik Nikola Zirojević odgovarajući na komentar direktora Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove istakao je kako zabrinjava činjenica da lokalne samouprave ne odgovaraju na dopise Uprave i naveo da glavni problemi postoje upravo na nivou lokalnih samouprava, te da je na njima i najveća odgovornost. Iznio je stav da lokacija koja je bila određena u Mjesnoj zajednici Župa u opštini Nikšić nije smjela biti određena i naveo razloge za takav stav. Takođe je istakao da smatra da je potrebno sa postoji mobilna spalionica u Crnoj Gori. Na kraju je naveo da je pojava bolesti nešto što nije vezano samo za Crnu Goru, već da je to generalni problem, ali da ono što je problematično u ovom

slučaju je neadekvatan odgovor sistema i konstatovao da ovo iskustvo treba da posluži kako se greške ovog tipa ne bi ponavljale u budućnosti.

Branislav Nenezić, član Odbora, u svom izlaganju je ukazao na važnost preduzimanja preventivnih aktivnosti u cilju što boljeg reagovanja na slične aktivnosti ukoliko do njih dođe u budućem periodu. Istakao je da se strah među stanovništvom u ovim i sličnim situacijama javlja usljed nedostatka potrebnih informacija o problemu, te predložio da kao jedan od zaključaka ovog saslušanja bude upućivanje apela lokalnim samoupravama o neophodnosti određivanja lokacija za zakopavanje eutanaziranih životinja.

III U raspravi su učestvovali poslanici: prof. dr Aleksandra Despotović, Drita Llolla, Nikola Zirojević, Vladislav Bojović, Branislav Nenezić i dr Dejan Đurović, predsjednik Odbora.

Tokom rasprave postavljena su brojna pitanja i iskazani stavovi i mišljenja, koji se mogu rezimirati na sljedeći način:

- kada se pojavio prvi slučaj zaraze;
- kada je formiran stručni tim;
- kada je izdata Naredba;
- zašto se određeni vremenski period čekalo i zbog čega građani nijesu na vrijeme činjenično informisani o problemu;
- kada će biti isplaćene naknade za štetu;
- zbog čega je izostala transparentnost i profesionalnost u postupanju Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
- zašto nemamo mobilne spalionice;
- da li je nadležna inspektorica iz opštine Nikšić snosila odgovornost za postupanje u ovom slučaju;
- govoreno o potrebi postojanja sanitarne klanice;
- bilo je riječi o nepostojanju lokacija za odlaganje veterinarskog otpada;
- govoreno o načinu kontrole mliječnih proizvoda;
- bilo je riječi o nepostojanju podataka o strukturi eutanaziranih grla;
- odakle je prenijeta Q groznica;
- da li je obaviještena država o pojavi bolesti iz koje je uvezeno zaraženo grlo.

Odbor je sa sedam glasova „ZA“ utvrdio i odlučio da predloži Skupštini da usvoji sljedeće:

ZAKLJUČKE

1. Skupština Crne Gore poziva Vladu Crne Gore da upozna javnost sa: uzrokom bolesti Q groznice, informacijom o državi porijekla uvezenog zaraženog grla, datumom pojave prvog registrovanog slučaja oboljelog grla, strukturom porijekla eutanaziranih grla, tj. tačno navede broj eutanaziranih grla po zemljama izvoznicama, razlogom za odlaganje eutanazije i zakopavanja životinja i zašto je stručni tim formiran tek polovinom jula, a Naredba izdata tek 17. avgusta 2024. godine, a sve u cilju kako se iste ili slične situacije ne bi dešavale ubuduće i kako bi se preduzele adekvatne mjere na prevenciji ovakvih situacija u budućnosti;

2. Skupština Crne Gore poziva Vladu Crne Gore da upozna javnost da li mogu i kako da garantuju bezbjednost proizvoda na tržištu, a u skladu sa uslovima iz Naredbe;
3. Skupština Crne Gore poziva Vladu Crne Gore da u roku od šest mjeseci od usvajanja i objavljivanja zaključaka dostavi nadležnom Odboru informaciju o aktivnostima koje su preduzete u cilju otkrivanja uzročnika bolesti, kao i aktivnostima na prevenciji pojave iste u budućnosti i tačnoj visini isplaćenih finansijskih sredstava, na ime nadoknade štete.

Za izvjestiteljku Odbora na sjednici Skupštine Crne Gore određen je poslanik Gordan Stojović, član Odbora.

Izlaganja sa sjednice sadržana su u zapisniku, čiji je sastavni dio i audio zapis.

PREDSJEDNIK ODBORA

**Dr Dejan
Đurović**